

ҲИСОБОТИ

Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар нимсолаи аввали соли 2019

Муассисаи давлатии «Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» (минбаъд – Комиссия) аз нахустин рӯзҳои фаъолияти худ таҳлил ва омӯзиши ҳамачонибаи таҷрибаи пешқадами ҷаҳониро пеш гирифта, фаъолияти худро тибқи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 марти соли 2015, № 1197 «Дар бораи фаъолияти илмӣ ва сиёсати давлатӣ оид ба илму техника», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 майи соли 2009, № 531 «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 июли соли 2013, № 1004 «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 январи соли 2010, № 593 «Дар бораи экспертизаи илмӣ ва илмӣ-техникӣ», фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Низомномаи Муассисаи давлатии «Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», Низомномаи намунавӣ оид ба шӯрои диссертатсионӣ, Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор) аз 26 ноябри соли 2016, №505, дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, дастуру супоришҳои Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Нақшаи фаъолияти Комиссия дар соли 2019, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, ба роҳ монда, дар нимсолаи аввали соли 2019 дар самти аттестатсияи кормандони илмӣ ва илмӣ-омӯзгорӣ таҳассуси олии корҳои зеринро иҷро намудааст.

Таъсиси шӯроҳои диссертатсионӣ. То 01 июли соли 2019 барои таъсис додани шӯроҳои диссертатсионӣ аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмӣ ҷумҳурӣ ба Комиссия 149 дархост ворид гардидааст, ки аз онҳо 55 дархост қонеъ ва 89 дархост бо сабаби ба талабот ҷавобгӯ набудан рад карда шуда, 7 дархости дигар дар раванди омӯзиши шубҳаҳои аттестатсионӣ қарор доранд. Ҳоло аз 55 шӯрои диссертатсионӣ дар кишвар таъсисдодашуда 53 шӯро фаъолият дошта, тақрибан аз рӯйи 160 ихтисос диссертатсияҳои номзадӣ докториро ба ҳимоя қабул карда истодаанд. Бо сабаби роҳ додан ба камбудии ҷиддӣ ва дағалона вайрон кардани талаботи баъзе бандҳои Низомномаи намунавӣ оид ба шӯрои диссертатсионӣ фаъолияти 2 шӯро ба пуррагӣ қатъ ва фаъолияти 3 шӯро боз дошта шуда буд. Пас аз ислоҳи камбудии ба 3 шӯрои диссертатсионӣ боздошташуда аз нав иҷозати фаъолият дода шуд (ҷадвали 1).

Чадвали 1 – Таъсиси шӯроҳои диссертатсионӣ аз ибтидо то 01.07.2019

Шӯроҳои диссертатсионӣ	Комиссия (дар умум)	Шуъбаҳои аттестатсионӣ		
		Чамбиятӣ-гуманитарӣ	Табиӣ-риёзӣ ва техникӣ	Тиббӣ, байторӣ, фарматсевтӣ ва аграрӣ
Амал мекунад	53	29	14	11
Рад карда шуд	89	55	13	21
Дар баррасӣ	7	6	0	1
Дархост ворид шуд	149	89	27	33

Инчунин, муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ва таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ барои ҳимояи он диссертатсияҳое, ки аз рӯйи ихтисосҳои онҳо дар ҷумҳурӣ шӯроҳои диссертатсионӣ таъсис дода нашудаанд, барои дар заминаи ин ё он шӯроҳои диссертатсионии амалкунанда ташкили ҳимояҳои якдафъаина 20 дархост пешниҳод намуданд. Шуъбаҳои аттестатсионии Комиссия дархостҳои муассисаҳоро оид ба ташкили ҳимояҳои якдафъаина дақиқан омӯхта, таҳлил намуда, 17 дархостро қонеъ гардониданд, ки онҳо ба ихтисосҳои Сохтмон, Гидрология, Физика, Тиб, Биология ва Таҳлили системавӣ тааллуқ доранд.

Асоси таъсиси шӯроҳои диссертатсиониро (минбаъд – ШД) аввалан ниёзмандии ҷумҳурӣ ба кадрҳои баландихтисос ва мавҷуд будани захираи кофии илмӣ, яъне шумораи зарурии докторҳои илм аз рӯйи ихтисосҳои дархостшуда ташкил мекунад. ШД дар ҳамаи мавриде таъсис дода мешавад, ки он ба талаботу меъёрҳои Низомномаи намунавӣ оид ба шӯроҳои диссертатсионӣ ва дигар асноди меъерии ҳуқуқӣ ҷавобгӯ бошад.

Ҳангоми ворид шудани дархост доир ба таъсис додани ШД дар назди ин ё он муассиса, ки захираи кофии кадрӣ дар ихтиёр дошта, дорои пойгоҳи пурқуввати моддӣ-техникӣ мебошад, шуъбаи дахлдор тамоми шароитро пурра омӯхта, камбудии дар ҳуҷҷатҳо ҷойдоштаро бартараф намуда, дархостро ба шӯроҳои экспертии (минбаъд – ШЭ) самти дахлдори илм ирсол менамояд. Баъди дарёфти ҳулосаи мусбати ШЭ масъалаи таъсиси ШД ба ҷаласаи Раёсати ҚОА бароварда шуда, мавриди муҳокима қарор мегирад. Дар сурати дастгирӣ ёфтани дархост аз ҷониби Раёсат таъсиси ШД бо протоколи Раёсат тасдиқ гардида, дар ин бора фармоиши раиси Комиссия содир мегардад ва фармоиш дар сомонаи Комиссия ҷой дода мешавад. Дар сурати ба талаботу меъёрҳои муқарраргардида ҷавобгӯ набудан дархости мазкур аз тарафи шуъбаи дахлдор баргардонида мешавад.

Умуман, танҳо дар соли 2018 ва нимсолаи аввали соли 2019 барои таъсиси шӯроҳои диссертатсионӣ аз муассисаҳо ба Комиссия 40 дархост ворид гардида, 22 дархост қонеъ ва 18 дархост рад карда шудааст. Аз ин теъдод 8 дархост ба самти илмҳои табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дахл дорад, ки аз онҳо 6 дархост қонеъ гардонида шуда, 2 дархост рад карда шудааст. Шӯроҳои дар ин самт таъсисшуда инҳоянд:

1. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-037 назди Институди математикаи ба номи А. Қўраеви Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисоси 6D060100 – Математика.

2. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-039 назди Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D072400 – Мошинҳо ва таҷҳизоти технологӣ (тибқи соҳаҳо), 6D072700 – Технологияи маҳсулоти хӯрокворӣ (аз рӯи соҳаҳои корбурд) ва 6D073300 – Технология ва тарроҳии маводи насочӣ.

3. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-041 назди Институди масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D061000 – Гидрология, 6D074400 – Сохтмон ва иншооти гидротехникӣ, 6D073100 – Бехатарии фаъолияти ҳаёти ва ҳифзи муҳити зист, 6D072300 – Физикаи техникӣ ва 6D060800 – Экология.

4. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-047 назди Институди геология, сохтмони ба заминчунбӣ тобовар ва сейсмологияи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D061400 – Геология ва 6D070600 – Геология ва кашфи қонҳои канданиҳои фойданок.

5. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-050 назди Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шоҳтемур аз рӯи ихтисоси 6D080600 – Техника ва технологияи аграрӣ.

6. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-053 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯи ихтисосҳои 6D075500 - Гидрогеология ва геологияи инженерӣ ва 6D091100 – Геоэкология ва идоракунии истифодабарии табиат.

Дар самти илмҳои тиббӣ, байторӣ, фарматсевтӣ ва аграрӣ низ дар соли сипаришуда ва нимсолаи аввали соли равон 12 дархост оид ба таъсиси шӯроҳои диссертатсионӣ ворид гардидааст, ки аз онҳо 5 дархост қонеъ ва 7 дархост рад карда шудааст. Шӯроҳои таъсисдодашудаи ин самт инҳоянд:

1. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-038 назди Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D110100 – Тиб (14.01.04 – Бемориҳои дарунӣ, 14.01.08 – Тибби атфол, 14.01.11 – Бемориҳои асаб).

2. Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-042 назди Донишкадаи таҳсилоти баъдидипломии кормандони соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D110100 – Тиб (14.01.14 – Дандонпизишкӣ).

3. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-048 назди Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D110100 – Тиб (14.01.10 – Бемориҳои пӯсту зӯҳравӣ, 14.01.02 – Эндокринология).

4. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-049 назди Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шохтемур аз рӯи ихтисоси 6D080200 – Технологияи истеҳсоли маҳсулоти чорводорӣ.

5. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-054 назди Институти ветеринарии Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон аз рӯи ихтисосҳои 6D120100 – Тибби байторӣ ва 6D060700 – Биология.

Дар самти илмҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ дар соли 2019 барои таъсиси шӯроҳои диссертатсионӣ 20 дархост ворид гардидааст, ки аз онҳо 11 дархост қонеъ гардонида шуда, 9 дархост рад карда шудааст. Дар ин самт шӯроҳои зерин таъсис дода шуданд:

1. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-033 назди Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисоси 6D020500 – Филология.

2. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-036 назди Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисоси 6D010300 – Педагогика ва психология.

3. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-035 назди Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D010900 – Математика, 6D011000 – Физика, 6D011100 – Информатика.

4. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-034 назди Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисоси 6D021300 – Забоншиносӣ.

5. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-040 назди Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисоси 6D020500 – Филология.

6. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-036 назди Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи Мирзо Турсунзода барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D090600 – Фаъолияти фарҳангӣ-фароғатӣ, 6D091000 – Китобдорӣ ва 6D020400 – Фарҳангшиносӣ.

7. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-044 назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D011200 – Химия, 6D011300 – Биология.

8. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-045 назди Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D010700 – Санъати тасвирӣ ва нақшакашӣ, 6D012000 – Таълими касбӣ (аз рӯи соҳаҳо).

9. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-046 назди Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисоси 6D020300 – Таърих (07.00.10 – Таърихи илму техника).

10. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-051 назди Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон аз рӯи ихтисосҳои 6D050600 – Иқтисодиёт, 6D050900 – Молия, 6D052000 – Бизнес-мудирияти соҳибкорӣ

11. Шӯрои диссертатсионии 6D.КОА-052 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 6D050300 – Психология.

Чараёни воридшавии дархостҳои муассисаҳо дар мавриди таъсисдиҳии шӯроҳои диссертатсионӣ аз он гувоҳӣ медиҳад, ки раванди созмондиҳии шабакаи шӯроҳои диссертатсионӣ дар ҷумҳурӣ, тақрибан дар ҳоли хотимаёбӣ қарор дорад. Гуфтан мумкин аст, ки муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмии кишвар дар ин самт тамоми иқтидору имконоти мавҷудаи илмии худро сарф намудаанд. Айни ҳол, Комиссия фаъолияти худро асосан барои такмил додани коргузорӣ, дақиқан риоя гардидани муқаррароти санадҳои меъриии ҳукукии самти аттестатсияи кормандони илмии таҳассуси олий, боло бурдани сифати диссертатсияҳои Ҳимояшаванда ва арзёбии аҳамияти онҳо барои рушду ривочи иқтисодиёти кишвар равона намудааст.

Сатҳи маблағгузории фаъолияти шӯроҳои диссертатсионӣ. Дар мавриди маблағгузории фаъолияти ШД ҳаминро бояд қайд кард, ки ин масъала то имрӯз ҳамчун яке аз масъалаҳои доғи рӯз ва нигаронкунанда боқӣ мондааст. Ҳолати мавҷуда хавф ва эҳтимоли ба коррупсия даст задани аъзои ШД-ро зиёд мекунад. Комиссия доир ба ин мавзӯ борҳо масъалагузорӣ ва пешниҳодҳо намудааст, ки ақаллан раисон ва котибони ШД аз ҳисоби муассисаҳое, ки дар назди онҳо ин шӯроҳо амал мекунанд, бо пардохти ягон маблағи муайян ҳавасманд карда шаванд. Дар ин робита бояд қайд намуд, ки дар доираи имконияти молиявии Комиссия ба котибони илмии шӯроҳои экспертӣ барои ҳар як чаласа ва ба ҳар як эксперт барои экспертизаи диссертатсияҳо (докторӣ - 350 сомонӣ ва номзадӣ - 250 сомонӣ) маблағ пардохт карда мешавад.

Тибқи Низомномаи Комиссия бояд тамоми фаъолияти ШД ва ШЭ аз ҷониби Комиссия маблағгузорӣ карда шавад, аммо бинобар ба ин мақсад аз бучети давлатӣ чудо нашудани маблағ, ин иқдом амалӣ намегардад.

Таъсиси шӯроҳои эксперти. Дар самти илмҳои табиӣ-риёзӣ ва техникӣ то имрӯз 5 шӯроҳои эксперти таъсис дода шудааст. Айни ҳол шӯроҳои экспертии самти илмҳои Химия, технологияҳои химиявӣ ва металлургия, Техникӣ ва технология ва Математика, механика ва информатика фаъол мебошанд. Ин шӯроҳо ба ғайр аз ҷаласаҳои алоҳида, боз ҷаласаҳои умумӣ гузаронида, то имрӯз 74 диссертатсияро барои додани дараҷаҳои илмӣ ба баррасии Раёсати Комиссия пешниҳод кардаанд. Раисони шӯроҳо академик У. Мирсаидов, академик М. Илолов ва профессор М. Сафаров доимо бо шуъба дар ҳамкорӣ қарор доранд.

Дар самти илмҳои Тиббӣ, байторӣ, фармасевтӣ ва аграрӣ бошад, то имрӯз 3 шӯроҳои эксперти таъсис дода шудааст:

- Тиббӣ, тандурустӣ ва фармасея;
- Биология ва экология;
- Кишоварзӣ ва байторӣ;

Аз ҷониби шӯроҳои экспертии самти илмҳои тиббӣ, байторӣ, фармасевтӣ ва аграрӣ дар давоми нимсолаи сипаришуда 15 ҷаласа гузаронида шуда, 39 диссертатсия баррасӣ гардидааст. Дар ҷаласаҳои шӯроҳои эксперти ба ғайр аз масъалаҳои додани дараҷаву унвонҳои илмӣ, инчунин мактубҳои баҳсталаб оид ба таъсиси шӯроҳои диссертатсионӣ, лоиҳаи феҳристи ихтисосҳои илмӣ барои додани дараҷаи илмӣ, арзёбии маҷаллаҳои тақризшаванда, додани иҷозат барои ташкили шӯроҳои ҳимояи яқдафъаина баррасӣ шудаанд ва барои тасдиқ ба Раёсати Комиссия пешниҳод гардидаанд. То имрӯз, асосан шӯроҳои экспертии самти илмҳои Тиббӣ, тандурустӣ ва фармасея хеле фаъол мебошад. Ин шӯро ба ғайр аз ҷаласаҳои алоҳида, боз 9 ҷаласаи умумӣ барои додани дараҷаҳои илмӣ гузаронидааст.

Дар самти илмҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ бошад, то имрӯз 7 шӯроҳои эксперти таъсис дода шуда, дар онҳо 118 диссертатсия баррасӣ ва арзёбӣ шудааст. Шӯроҳои экспертии самти илмҳои - Таҳсилот, Ҳуқуқшиносӣ, Таърих, мардумшиносӣ ва бостоншиносӣ, Иқтисодиёт ва соҳибкорӣ, Забоншиносӣ, адабиётшиносӣ ва тарҷумонӣ, Фалсафа, сотсиология ва сиёсатшиносӣ ва самти Санъат ва варзиш хеле хуб фаъолият карда истодаанд. Масалан, то имрӯз шӯроҳои экспертии самти илмҳои Таҳсилот – 8 ҷаласа, Ҳуқуқшиносӣ – 16 ҷаласа, Забоншиносӣ, адабиётшиносӣ ва тарҷумонӣ – 15 ҷаласа, Таърих, мардумшиносӣ ва бостоншиносӣ – 12 ҷаласа, Иқтисодиёт ва соҳибкорӣ – 17 ҷаласа, Фалсафа, сотсиология ва сиёсатшиносӣ – 7 ҷаласа ва илмҳои Санъат ва варзиш – 4 ҷаласа гузарониданд. Масъалаи таъсиси шӯроҳои эксперти дар самти илмҳои Ҳарбӣ ва амниятӣ бинобар сабаби дар ҷумҳуриямон набудани докторону номзадҳои илм дар ин соҳаҳо алҳол ғайриимкон мебошад.

Лозим ба ёдоварист, ки шӯроҳои экспертии назди Комиссия дар экспертиза ва баҳодихии диссертатсияҳо хеле серталаб ва ҷиддӣ мебошанд. Ин аст, ки аллакай 8 диссертатсия аз экспертиза нагузашт ва дархости шӯроҳои диссертатсионии дахлдор оид ба додани дараҷаҳои илмӣ аз тарафи Раёсати Комиссия рад карда шуд.

Ҳимояи диссертатсияҳо, дарёфти унвонҳои илмӣ, баробарарзишии хуччатҳо. Натиҷаҳои фаъолияти шуъбаҳои аттестатсионии Комиссия, шӯроҳои диссертатсионӣ, шӯроҳои экспертӣ ва Раёсати Комиссия дар самтҳои ҳимояи диссертатсияҳо, дарёфти унвонҳои илмӣ, баробарарзишии (нострификатсияи) дипломҳо ва шаҳодатномаҳои илмии дар давлатҳои хориҷӣ бадастовардашуда ва аттестатсияи такрории соҳибони онҳо дар шакли чадвали 2 пешниҳод гардидаанд.

Тавре, ки аз чадвали 2 дида мешавад, то кунун аз теъдоди диссертатсияҳои дар шӯроҳои диссертатсионии кишвар ҳимояшуда ба Комиссия 363 парвандаи аттестатсионӣ ворид гардидааст. Пас аз омӯзиши парвандаҳои мазкур дар шуъбаҳои аттестатсионӣ ва арзёбии онҳо аз тарафи шӯроҳои экспертии назди Комиссия, дар Раёсати Комиссия 232 парвандаи аттестатсионӣ тасдиқ гардида, 8 парванда рад карда шудааст.

Аз 232 парвандаи аттестатсионии тасдиқгардида 20 парванда ба довталабони дарёфти дараҷаи илмии доктори илм, 211 парванда ба довталабони дарёфти дараҷаи илмии номзади илм ва аввалин 1 парвандаи аттестатсионӣ ба довталаби дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси Забоншиносӣ (Маҳмудзода Мичғонаи Абдулваҳоб – докторанти Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон) тааллуқ доранд. Ҳимояи диссертатсияи якуми вобаста ба дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) аз он дарак медиҳад, ки дар чумхурӣ раванди ҳимояи диссертатсияҳои мутахассисони типи нав дар соҳаҳои гуногуни илм ба пуррагӣ оғоз гардидааст ва минбаъд шумораи диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) рӯ ба афзоиш ниҳода, шумораи диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаҳои илмии анъанавии доктори илм ва номзади илм, баръакс, коҳиш меёбад.

Аз теъдоди умумии диссертатсияҳои ба Комиссия воридшуда 121 парванда дар омӯзиши экспертони шуъбаҳо ва шӯроҳои экспертӣ қарор доранд. Нишондиҳандаҳои аттестатсионӣ аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки дар самти илмҳои Тиббӣ, Байторӣ, Фарматсевтӣ ва аграрӣ ҳимояи диссертатсияҳоро ҷоннок кардан лозим аст.

Чадвали 2 – Таҳлили оморӣ фаъолияти КОА аз ибтидо то 01.07.19

Самт	Комиссия дар умум				Шуъбаҳои аттестатсионӣ											
					Ҷамъиятӣ-гуманитарӣ				Табиӣ-риёзӣ ва техникӣ				Тиббӣ, байторӣ, фарматсевтӣ ва аграрӣ			
Диссертатсияи химояшуда	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ
Тасдиқ шуд	23 2	1	20	211	119	1	10	108	74	0	6	68	39	0	4	35
Рад карда шуд	8	0	0	8	5	0	0	5	1	0	0	1	2	0	0	2
Дар баррасӣ	12 1	2	6	115	72	2	5	67	37	0	1	36	12	0	0	12
Ворид шуд	36 3	3	26	334	198	3	15	180	112	0	7	105	53	0	4	49
Коркарди иловагӣ	17	0	0	17	7	0	0	7	7	0	0	7	3	0	0	3
Унвони илмӣ	Ҳамагӣ	Профессор	Доцент	Ҳамагӣ	Профессор	Доцент	Ҳамагӣ	Профессор	Доцент	Ҳамагӣ	Профессор	Доцент	Ҳамагӣ	Профессор	Доцент	
Тасдиқ шуд	206	24	182	133	14	119	57	6	51	16	4	12				
Рад карда шуд	20	3	17	12	2	10	3	1	2	5	0	5				
Дар омӯзиш	38	9	29	26	8	18	8	0	8	4	1	3				
Пешниҳод ворид шуд	264	36	228	171	24	147	68	7	61	25	5	20				
Коркарди иловагӣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Баробарарзиш (нострификатсия)	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ
Тасдиқ шуд	36	5	8	23	12	4	2	6	21	1	5	15	3	0	1	2
Рад карда шуд	2	1	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дар омӯзиш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дархост ворид шуд	38	6	9	23	14	5	3	6	21	1	5	15	3	0	1	2
Коркарди иловагӣ	15	0	0	0	0	0	0	0	15	0	0	15	0	0	0	0
Аттестатсияи такрорӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ	Ҳамагӣ	PhD	Докторӣ	Номзадӣ
Тасдиқ шуд	3	1	0	2	0	0	0	0	3	1	0	2	0	0	0	0
Рад карда шуд	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дар омӯзиш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дархост ворид шуд	3	1	0	2	0	0	0	0	3	1	0	2	0	0	0	0
Коркарди иловагӣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Дар ҳолати то 1 июли соли 2019 дар ШД ватанӣ 3 нафар шахрвандони хориҷӣ (дар самти илмҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ 2 нафар ва илмҳои табиӣ, риёзӣ ва техникӣ 1 нафар, 5 нафар хизматчиёни давлатии сатҳҳои гуногун (вазир, ҷонишини вазир ва ғайра), 40 нафар кормандони муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ва 93 нафар омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ диссертатсия ҳимоя намудаанд.

Вобаста ба дарёфти унвонҳои илмӣ бошад, то имрӯз ба Комиссия аз тарафи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмии ҷумҳурӣ ҳамагӣ 264 дархост, аз ҷумла 36 пешниҳод барои дарёфти унвони илмии профессор, ворид шудааст, ки аз онҳо 206 пешниҳод қонъ, 20 пешниҳод рад ва 38 пешниҳод дар ҳолати омӯзиш қарор дорад. Бояд қайд намуд, ки гарчанде дар ин самт натиҷаҳои муассисаҳо чандон назаррас набошанд ҳам, вале сифати пешниҳодҳо ва натиҷаҳои илмиву методии довталабон зина ба зина беҳтар шуда истодааст. Дар ин радиф коргузориҳои сифатан хуби Шӯрои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро алоҳида қайд намудан бамаврид аст. Умуман, бастаи ҳамаи ҳуҷҷатҳои ба Комиссия воридшаванда ба як низоми муайян ворид шуда истодааст.

Айнан ҳамин тавр, дар самти баробарарзиши (нострификатсия) дипломҳо ва шаҳодатномаҳои илмии дар давлатҳои хориҷӣ бадастовардашуда ва аттестатсияи такрорӣ соҳибони онҳо низ корҳо ба як низоми муайян даромада истодааст. То кунун барои нострификатсияи ҳуҷҷатҳо ба Комиссия 38 дархост ворид гардида, 36 дархост, ки мутобиқи талабот мурағаб гардидааст, тасдиқ ва 2 дархост рад карда шудааст. Алҳол, дар омӯзиши Комиссия ягон дархост қарор надорад.

Барои аз аттестатсияи такрорӣ гузаронидани соҳибони дипломҳои дараҷаҳои илмии дар давлатҳои хориҷӣ бадастовардашуда, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон бо онҳо дар хусуси эътирофи баробарарзиши ин гуна ҳуҷҷатҳо созишнома ба имзо нарасонидааст, ба шӯбаи аттестатсионии илмҳои табиӣ-риёзӣ ва техникӣ Комиссия 3 дархост (PhD – 1 ва номзадӣ – 2) ворид гардидааст. Пас аз дар шӯроҳои диссертатсионӣ дахлдор бомуваффақият ҳимояи такрорӣ намудани соҳибони онҳо, ба ҳамаи довталабон ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи баробарарзишӣ дода шудааст. Ҳамчунин, аз тарафи шӯбаҳои аттестатсионӣ Комиссия зиёда аз 150 шиносномаҳои ихтисосҳои илмӣ таҳия шуда, бо қарори Раёсати Комиссия тасдиқ карда шудаанд, ки барои фаъолияти пурмаҳсули ШД мусоидат хоҳанд намуд.

Натиҷаҳои ҷамъбасти фаъолияти ШД ва ШЭ. Умуман, фаъолияти Комиссияи олии аттестатсиониро дар тамоми самтҳои зикршуда, махсусан дар самти фаъолияти ШД ва ШЭ мусбат арзёбӣ кардан мумкин аст.

Чамъбаст ва натиҷагирии фаъолияти ШД ва ШЭ дар маҷлиси солонаи Комиссия, ки 26 январи соли 2019 баргузор гардида буд, бо иштироки васеи раисон, котибони ШД, ШЭ, ректорон, котибони илмӣ муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, директорону котибони илмӣ институтҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, инчунин иштироки намояндаи Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди муҳокимаи ҷиддӣ қарор дода шуд. Дар рафти ҷаласаи чамъбастӣ бештар аз камбудихову норасоӣҳо дар фаъолияти ШД, сифати пасти баъзе диссертатсияҳо кушоду равшан изҳори ақида гардида, роҳҳои бартараф кардани камбудихо нишон дода шуд. Тасмим гирифта шуд, ки ҳар як семоҳа бо котибони илмӣ ШД, ШЭ ва шӯроҳои олимон аз тарафи Комиссия семинарҳои омӯзишӣ доир карда шавад. Инчунин қарор карда шуд, ки ҳамасола бояд ШД доир ба фаъолияти худ ба Комиссия гузориши муфассал пешниҳод намоянд, ки он аз тарафи Комиссия ҳамачониба мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор дода мешавад ва доир ба камбудию нуқсонҳои мавҷуда дар фаъолияти ШД ба унвони муассисаҳои илмӣ ва таҳсилоти олии касбӣ номаҳои расмӣ ирсол мегардад.

Роҳандозии семинарҳои машваратӣ аз моҳи апрели соли ҷорӣ оғоз гардид. Чунончи, 11 апрели соли 2019 семинар-машварати омӯзишӣ бо иштироки котибони илмӣ шӯроҳои диссертатсионӣ, 7 май ҳамин гуна семинар-машварат бо иштироки раисон ва котибони илмӣ шӯроҳои экспертӣ ва 22 май бо ширкати котибони илмӣ шӯроҳои олимони донишгоҳу донишкадаҳо ва муассисаҳои илмӣ ҷумҳурӣ доир карда шуд, ки масъалаҳои дар онҳо матраҳшуда аз тарафи иштирокчиён хеле хуб пазируфта шуданд.

Ҳамчунин, вобаста ба эродҳои Роҳбари давлат дар ҷаласаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 апрели соли 2019 роҷеъ ба фаъолияти шӯроҳои диссертатсионӣ рӯзи 7 майи соли 2019 дар толори Комиссия бо иштироки Ёрдамчии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа Раҳмонзода А.А, вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Нуриддин Саид, Президенти Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон Фарҳод Раҳимӣ бо раисони шӯроҳои экспертӣ ҷаласаи корӣ ва 14 майи соли 2019 дар толори Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ширкати роҳбарияти муассисаҳои илмӣ ва таҳсилоти олии касбии кишвар, раисон ва котибони илмӣ ҳамаи шӯроҳои диссертатсионии дар ҷумҳурӣ амалкунанда ҷаласаи васеъ доир гардид, ки дар онҳо тамоми паҳлӯҳои фаъолияти ин шӯроҳо мавриди муҳокима ва арзёбӣ қарор дода шуд.

Коркард ва таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти Комиссия. Лозим ба ёдоварист, ки тибқи дастури супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Комиссия то имрӯз таҳлил ва омӯзиши таҷрибаи пешрафтаи ҷаҳонӣ ва вазъи соҳаро идома дода, ҷиҳати рушди

минбаъдаи соҳа ва такмилу ба талабот мувофиқ намудан, инчунин мушаххассозии ҳукуку вазифаҳо ва ваколатҳои Комиссия дар самти аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмӣ-омӯзгорӣ таҳассуси олий ба якҷанд санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 март соли 2015, № 1197 «Дар бораи фаъолияти илмӣ ва сиёсати давлатӣ оид ба илму техника» тағйиру иловаҳоро барои баррасӣ манзур намуд, ки дар раёсатҳои дахлдори Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлилу баррасии ҳамаҷониба қарор гирифта, 30 апрели соли равон дар ҷаласаи Раёсати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳокима гардида, 7 июн бошад дар ҷаласаи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олий лоиҳаи мазкур баҳои мусбат гирифта, пурра дастгирӣ ёфт.

Дар ин замина, аз ҷониби Комиссия Низомномаи Комиссия низ мавриди тақмил қарор дода шуда, лоиҳаи Низомномаи мазкур дар таҳрири нав омода гардида, дар лоиҳа барои роҳандозии фаъолияти муназзами амалии Комиссия сохтори он мавриди таҷдиди назар қарор гирифт. Ҳамзамон, бинобар ба миён омадани зарурати бастҳои иловагии қорӣ, Комиссия ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархости марбута муроҷиат намуда, бо ризоияти Ҳукумат ва дар мувофиқа бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 5 басти қорӣ иловагӣ соҳиб гардид.

Таҷрибаи қорӣ сесолаи Комиссия нишон дод, ки санадҳои муҳими меъёрии мавҷуда, аз қабилӣ Низомномаи намунавӣ оид ба шӯрои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор) низ аз камбудихо орий нестанд. Аз ин рӯ, Комиссия ба ҳамаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва муассисаҳои илмии кишвар ҷиҳати тақмилу мукамалгардонӣ ва пешниҳод намудани тағйиру иловаҳо ба санадҳои зикршуда бо мактуби расмӣ муроҷиат намуда, тақлифу пешниҳодҳои лозимаро дарёфт кардааст.

Ҷараёни иҷроӣ созишномаҳои байналмилалӣ. Яке аз самтҳои асосии фаъолияти Комиссияро роҳандозии ҳамкориҳои мутақобилан судманд бо ҳамтоёни хориҷӣ ташкил медиҳад. То имрӯз, Комиссия робитаҳои берунии худро бо комиссияҳои аттестатсионии ду кишвар – Ҷумҳурии Беларус ва Ҷумҳурии Қирғизистон самаранок ба роҳ мондааст.

Дар доираи робитаҳои байни комиссияҳои олии аттестатсионии Тоҷикистону Ҷумҳурии Беларус бо мақсади омӯзиши таҷрибаи қорӣ Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Беларус аз 18 то 23 сентябри соли 2018 сафари раиси Комиссия А.Ш. Розикзода ба шаҳри Минск ба вуқӯъ пайваст, ки натиҷаҳои он имрӯз дар фаъолияти Комиссия истифода мешавад.

Сафари корӣ дар мувофиқа бо Раёсати робитаҳои хориҷии Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сафорати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Беларус аз рӯйи барномаи махсуси пешакӣ таҳиягардида сурат гирифт. Дар рафти сафар маълум гардид, ки таҷрибаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Беларус дар самти назорати фаъолияти шӯроҳои диссертатсионӣ, шӯроҳои экспертӣ, истифодаи барномаи компютери антиплагиат, додани дараҷа ва унвонҳои илмӣ, маҳрум сохтан аз дараҷа ва унвонҳои илмӣ ва инчунин тартиби ба корҳои илмӣ машғул шудани хизматчиёни давлатӣ хеле ҷолиб будааст ва истифодаи он барои пешрафти минбаъдаи фаъолияти Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат хоҳад намуд.

Вобаста ба таҷрибаи Ҷумҳурии Беларус ва баъзе кишварҳои дигар Комиссия пешниҳод мекунад, ки минбаъд хизматчиёни давлатӣ, бахусус роҳбарони сатҳи баланди ниҳодҳои давлатӣ ба навиштану ҳимояи диссертатсияҳо танҳо бо иҷозати бевоситаи Роҳбари олии кишвар иқдом намоянд.

Комиссия ҷиҳати иҷрои бандҳои 8.5 ва 8.6 Нақшаи чорабиниҳои Протоколи ҷаласаи 16-уми Комиссияи байниҳукумати Тоҷикистону Қирғизистон «Оид ба ҳамкориҳо дар соҳаи илм ва маориф» корҳои зеринро ба сомон расонидааст.

Якум, масъалаи табодули мунтазами таҷрибаи кории сохторҳои аттестатсионии тарафҳо вобаста ба тайёр кардан ва аз аттестатсияи давлатӣ гузаронидани кадрҳои илмӣ ва илмию омӯзгории дараҷаи олий (банди 8.5) то имрӯз танҳо тавассути мукотиботи расмӣ ва почтаи электронӣ ба роҳ монда шуда, масъалаҳои марбут бо усули «пурсиш ва ҷавоб гирифтани» ҳаллу ҷавоб карда мешаванд.

Аз дидгоҳи Комиссия танҳо бо ин усул ба роҳ мондани ҳалли масъалаҳои кофӣ нест ва агар кормандони комиссияҳои тарафҳо бевосита ба ҷойҳои рафта, таҷрибаи кории ҳамдигарро меомӯхтанд, натиҷаи он боз ҳам самараноктар мебуд.

Комиссияи олии аттестатсионии ҚҚ ба таври мунтазам ба Комиссияи ҚТ бо мактубҳои расмӣ дар хусуси расонидани дипломҳои дараҷаҳои илмии шаҳрвандони Тоҷикистон, ки дар шӯроҳои диссертатсионии Ҷумҳурии Қирғизистон ҳимоя кардаанд, муроҷиат менамояд ва мувофиқан посух мегирад.

Дуюм, масъалаи «муҳайё сохтани шароит ва таъмин намудани рушди шабакаи шӯроҳои диссертатсионии байнидавлатӣ аз рӯйи самтҳои гуногуни илмӣ» (банди 8.6) беҳбудиро мехоҳад. То имрӯз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 3

шӯрои диссертационии ба ном «байнидавлатии» Комиссияи олии аттестационии Ҷумҳурии Қирғизистон амал менамояд, ки бе мувофиқа бо Комиссия таъсис дода шудаанд. Дар таъсисдиҳии ин гуна шӯроҳо, ки бояд бо розигии комиссияҳои олии аттестационии тарафҳо ба роҳ монда шавад, хатман бояд мубрам будан ва теъдоди зарурии кадрҳои дорои таҳассуси олии соҳаи мушаххаси илмӣ тарафҳо ба ҳисоб гирифта шавад. Бинобар он, вобаста ба иҷрои банди 8.6 Протокол Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳоло вазифаи худро танҳо дар нострификатсия (баробарарзиш) қунондани дипломҳои мебинад, ки онҳо аз тарафи Комиссияи олии аттестационии Ҷумҳурии Қирғизистон дода шудаанд. То имрӯз зиёда аз 40 дипломи докторони илм ва номзадҳои илм аз нострификатсия гузаронида шудааст, ки соҳибони онҳо диссертацияҳои худро дар шӯроҳои диссертационии Комиссияи олии аттестационии Ҷумҳурии Қирғизистон ҳимоя кардаанд.

Комиссия дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва академияҳои соҳавии кишвар ҷиҳати иҷрои муқаррароти банди 21 нақшаи чорабиниҳо аз рӯйи натиҷаҳои сафари давлатии Президенти Ҷумҳурии Ўзбекистон Шавкат Мирзиёев ба Ҷумҳурии Тоҷикистон (9-10 март соли 2018, Душанбе) дар хусуси «Густариши ҳамкориҳо байни муассисаҳои таҳсилоти олии академияҳои соҳавии ду кишвар, омодаسازی кадрҳои илмӣ ва илмӣ-омӯзгорӣ, табодули сафарҳои пажӯҳишгарон, мутахассисон ва донишҷӯён, инчунин мубодилаи маълумот оид ба эътирофи мутақобилаи санадҳо доир ба таҳассус ва унвонҳои илмӣ» пайваста кор мебарад ва дар ин самт баъзе корҳоро ба сомон расонидааст.

Масалан, Комиссия ба нақша гирифтааст, ки бо розигӣ ва дастури Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Комиссияи олии аттестационии Ҷумҳурии Ўзбекистон робитаҳои касбӣ барқарор намояд ва дар самти дар шӯроҳои диссертационии ҳарду кишвар аз рӯйи ихтисосҳои нодир омода намудани кадрҳои дорои дараҷаҳои илмӣ ва нострификатсия (баробарарзиш) намудани дипломҳои дараҷаҳои илмиву аттестатҳои унвонҳои илмӣ байниҳамдигарӣ лоиҳаи шартномаи байнидавлатиро омода созад.

Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тамоми созишномаҳои байнидавлатӣ ва байналмилалӣ ин самтро, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон бастааст ва ё онҳоро эътироф намудааст, ба роҳбарӣ мегирад. Дар доираи ин созишномаҳо Комиссия бо КОА Ҷумҳурии Беларус, Федератсияи Россия, ҷумҳуриҳои Қирғизистону Ўзбекистон ҳамкорӣ дорад ва ҳамеша бо онҳо дар иртибот аст. Хусусан, бо КОА Ҷумҳурии Беларус ва Ҷумҳурии Қирғизистон ҳамкориҳои доимӣ ва судманд ба роҳ монда

шудааст. Бо КОА Ҷумҳурии Қирғизистон шартномаи ҳамкориҳои дутарафа низ расман ба имзо расидааст.

Фаъолияти машваратӣ-тарғиботӣ ва ҷобачогузориҳои кадрҳо. Дар Комиссия рӯзи қабули шахрвандон оид ба масъалаҳои марбут ба аттестатсияи кормандони илмӣ ва илмӣ-омӯзгориҳои тахассуси олий аз тарафи раиси комиссия, муовини раиси Комиссия, котиби илмӣ ва мудирони шуъбаҳои аттестатсионии Комиссия муқаррар карда шудааст, ки шахрвандон тибқи он ҳамарӯза қабул карда шуда, ба саволҳои худ ҷавобҳои мушаххас мегиранд.

Масъалаҳои инъикоси фаъолияти Комиссия дар матбуоти даврӣ ва расонаҳои хабарии ҷумҳуриявӣ низ мавриди таҳлили амиқ қарор дода шуда, пешкаши омма гардонида шудааст. Масалан, дар рӯзномаи «Минбари халқ» (аз 3 июли соли 2019, № 27) мақолаи раиси Комиссия, А.Ш. Розикзода дар мавзӯи «Сатҳу сифати диссертатсияҳо беҳбудӣ меҳақад» ба нашр расид, ки он ба сатҳу сифати диссертатсияҳо бахшида шудааст.

Мувофиқи ҷадвали басти вазифавии кормандон дар соли 2019 барои Комиссия 39 штат пешбинӣ шудааст, ки аз онҳо 30 нафар – кормандони асосӣ ва 9 нафар – ҳайати хизматрасон мебошанд.

Аз тарафи шуъбаи умумӣ дар рӯзномаҳои «Ҷумҳурият» ва «Садои мардум» барои ишғоли вазифаҳои ҳоли озмун эълон шуда буд. Мутаассифона, барои ишғоли вазифаҳои ҳоли ба Комиссия ягон ҳуҷжат ворид нагардид. Алҳол аз 30 штати кормандони асосӣ 15 штат пурра гардидааст ва 15 штати дигар ҳоли боқӣ мондааст, ки аз ин ҳисоб 3 штат ба шуъбаи аттестатсионии илмҳои табиӣ-риёзӣ ва техникӣ, 2 штат дар шуъбаи аттестатсионии илмҳои тиббӣ, байторӣ, фарматсевтӣ ва аграрӣ ва 5 штат дар шуъбаи аттестатсионии илмҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, 3 штат дар шуъбаи ташкилӣ, молиявӣ ва ҳуқуқ дахл дорад. Дар Комиссия 10 нафар корманди дараҷаи илмидошта кор мекунанд, ки аз онҳо 4 нафарашон доктори илм ва 6 нафарашон номзади илм мебошанд.

Мукотибот ва муросилот. Дар давраи ҳисоботӣ аз тарафи Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муассисаҳои илмӣ, таҳсилотӣ ва ташкилоту корхонаҳо ба Комиссия 764 мактубу санадҳои гуногун ворид гардида, ба қайд гирифта шудааст. Аз ин теъдод 20-то аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар зерсохторҳои ҳукуматӣ ворид гардидааст. Инчунин, 219 парвандаи аттестатсионӣ барои дарёфти дараҷаҳои илмӣ, 117 парвандаи аттестатсионӣ барои дарёфти унвонҳои илмӣ, 9 парвандаи аттестатсионӣ барои эътироф ва баробарарзиши (нострификатсия)-и ҳуҷжатҳои тасдиқкунандаи дараҷа ва унвонҳои илмӣ дар давлатҳои хориҷӣ бадастовардашуда ба қайд гирифта шудаанд.

Аз тарафи Комиссия ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон, Дастгоҳи ироияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар муассисаву ташкилотҳои дохил ва хориҷи кишвар 175 мактубу пешниҳодҳо ирсол гардидааст. Аз ин шумора 5 мактуб ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон рост меояд.

Дар давраи ҳисоботӣ 212 фармоиш таҳия ва ба расмият дароварда шудааст, ки аз онҳо 168 фармоиш оид ба фаъолияти асосӣ ва 44 фармоиш оид ба ҳайати шахсӣ мебошад. Дар ин давра 18 ҷаласаҳои назди раиси Комиссия баргузор гардидааст, ки дар онҳо масъалаҳои ҷорӣ фаъолияти Комиссия муҳокима шудааст.

Оид ба вазъи молиявӣ ва корҳои таъмирию тармимӣ. Дар нимсолаи аввали соли 2019 аз ҳисоби бучети ҷумҳуриявӣ мувофиқи «Сметаи даромад ва хароҷот барои соли 2019 ба Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» 527 181 (панҷсаду бисту ҳафт ҳазору яксаду ҳаштоду як) сомонӣ ҷудо гардидааст. Аз ин маблағ 412 824, 20 (чорсаду дувоздаҳ ҳазору ҳаштсаду бисту чор) сомонӣ барои музди меҳнати кормандон, хариди таҷҳизоти техникӣ, маводи канселарӣ, пардохтҳои коммуналӣ, алоқа, таъмири ҷорӣ ва пешбурди соҳа хароҷот шудааст, ки 78,3% нақшаи нимсоларо ташкил медиҳад.

Аз тарафи шӯба дар нимсолаи аввали соли 2019 ба 152 нафар экспертҳои ШЭ барои экспертизаи парвандаҳои аттестатсионӣ маблағи 49 490 (чилу нӯҳ ҳазору чорсаду навад) сомонӣ музди кор пардохт шудааст.

Мувофиқи нархномаи хизматрасониҳои давлатии пулакии Комиссия ба суратҳисоби махсуси он дар нимсолаи аввали соли 2019 135 022, 38 (яксаду сию панҷ ҳазору бисту ду) сомонӣ ворид гардидааст, ки 69 546, 56 (шасту нӯҳ ҳазору панҷсаду чилу шаш) сомонии он барои мустаҳкам намудани базаи моддию техникӣ, ҳавасмандгардонии кормандон, пардохтҳои хатмӣ хароҷот шудааст, ки 51,5% -ро ташкил медиҳад.

Дар давраи ҳисоботӣ анбор ва ду бинои муассиса, ки хеле фарсудаю корношоям гашта буданд, пурра бозсозӣ карда шуда, корҳои таъмирий ҳанӯз давомдоранд. Ҳамчунин фарши ҳавлии бино бо “мозайка ” пӯшонидани деворҳои берун аз нав рангу бор карда шуд.

Оид ба мушкилиҳои ҷойдошта. Бояд таъкид кард, ки дар баробари фаъолияти шӯроҳои диссертатсионии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар дохили кишвар шӯроҳои диссертатсионии комиссияҳои олии аттестатсионии Федератсияи Россия ва Ҷумҳурии Қирғизистон фаъолият карда, дар якҷоягӣ 3 шабакаи мустақили низомии аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмӣ-омӯзгорӣ таҳассуси олии мамалакатро ташкил медиҳанд. Тавре, ки дар боло қайд гардид, имрӯз дар

ҷумҳурӣ дар баробари фаъолияти 53 шӯрои диссертатсионии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин 27 шӯрои диссертатсионии комиссияҳои олии аттестатсионии Федератсияи Россия (24) ва Ҷумҳурии Қирғизистон (3) фаъолият карда истодаанд. Тибқи маълумоти охирон Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Қирғизистон бо сабабҳои гуногун фаъолияти ду шӯрои диссертатсионии худро дар Тоҷикистон дар самти илмҳои дақиқ қатъ намуда, идомаи фаъолияти шӯрои диссертатсионии самти иқтисодиётро иҷозат додааст.

Вобаста ба фаъолияти шӯроҳои диссертатсионии хориҷии дар дохили кишвар амалкунанда бояд гуфт, ки онҳо бе ҷуну чаро ба самаранокии фаъолияти Комиссия ва батанзимории раванди Ҷумҳурии диссертатсияҳои дар мамлакат иҷрошуда ҳалал эҷод менамоянд. Маҳсул ва моликияти зеҳнии мамлакат бо ду дасти адаб ва бебозгашт ба хориҷи ҷумҳурӣ интиқол дода мешавад. Ҳарчанд Комиссия баҳри иҷрои банди 4 нусха аз протоколи маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 феввали соли 2017, №2 дар бораи фаъолияти Муассисаи давлатии «Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», иҷрои бандҳои протоколҳои маҷлиси машваратии назди Ёрдамчии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа аз 06 марти соли 2017, №12 ва аз 09 октябри соли 2017, №16/37 ва инчунин дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунанда тамоми иқтидорҳои худро равона карда бошад ҳам, мутаассифона, дар иҷрои баъзе аз бандҳои протоколҳои мазкур, ки ҳалли онҳо ба фаъолияти дигар муассисаҳои ҷумҳурӣ вобастагӣ дорад, мушкилӣ мекашад.

Масалан, дар зербанди 6, банди 2 қарори маҷлиси машваратии назди Ёрдамчии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 06 марти соли 2017, №12 омадааст, ки Комиссия бояд «ба диссертатсияҳои номзадӣ ва доктории дар хориҷи кишвар Ҷумҳурияшаванда ҳулоса манзур созад». Чи гуна ҳулоса манзур сохтан мумкин аст, ки Комиссия, ҳатто дар бораи диссертатсияҳои шаҳрвандони Тоҷикистон, ки дар шӯроҳои диссертатсионии ба комиссияҳои олии аттестатсионии ФР ва Ҷумҳурии Қирғизистон тааллуқдоштаи дохили кишварамон ҳеҷ гуна иттилоъ дар ихтиёр надорад. Ҳол он ки тибқи зербанди 5, банди 2 қарори маҷлиси машваратии назди Ёрдамчии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа аз 09 октябри соли 2017, №16/37 довталабони дараҷаҳои илмие, ки диссертатсияҳои худро дар ин гуна шӯроҳои диссертатсионӣ Ҷумҳурия мекунанд, бояд ба Комиссия нусхаи электронии диссертатсия ва нусхаи хаттии автореферати онро ҳатман дастрас намоянд, вале он иҷро намегардад.

Банди 3 қарори маҷлиси мазкур низ, ки ба ректорон ва директорони муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ кишвар дахл дошта, онҳоро вазифадор

намудааст, ки дар баробари дигар дарёфткунандагони нусхаи хатмии автореферати диссертатсияҳо ба Комиссия ҳам нусхаи иловагии онҳоро дастрас намоянд, мутаассифона иҷро намегардад.

Мо ҳеч ҳуқуқи маънавӣ надорем, ки як қисми моликияти зеҳнии кишварамонро ба ихтиёри муассисаҳои илмии кишварҳои дигар вогузор намоем. Моро мебояд танҳо аз мавқеи истиқлолияти воқеии илмию фарҳангӣ, манфиатҳои миллӣ ва давлатӣ ва тақдири ояндаи илми ватанӣ баромад намуда, пойгоҳи илмии Комиссияи олии аттестатсионии кишвари худамонро ҳаматарафа мустаҳкам намоем. Танҳо Комиссияи миллӣ метавонад пуштибони манфиатҳои миллату давлат, ҳимоятгар ва тарғибгари болоравии сатҳу сифати кадрҳои илмӣ, илмӣ-омӯзгории таҳассуси олий ва диссертатсияҳои ҳимояшаванда бошад.

Боиси таъкид аст, ки Комиссия дар мавриди таъсис додани шӯроҳои нави диссертатсионӣ ба иҷрои зербанди 3, банди 9 протоколи маҷлиси назди Ёрдамчиини Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа аз 09 октябри соли 2017, №16/37 оид ба роҳ надодан ба такроршавии ихтисосҳо аҳамияти хосса медиҳад. Мутаассифона, дар аксари ҳолатҳо тамоми кӯшишҳои Комиссия бо амалҳои нодурусти баъзе аз муассисаҳои олии таълимиву илмии кишвар ба нокомӣ рӯ ба рӯ шуда, дар ҷаҳолияти шӯроҳои диссертатсионии ватанӣ мушкилот эҷод мешавад.

Масалан, бо фармоиши Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Россия аз 29 ноябри соли 2018, №320/нк дар назди ДДОТ ба номи Садриддин Айнӣ ва ДДХ ба номи академик Бобочон Ғафуров аз рӯйи ихтисосҳои 13.00.01 - Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (самти илмҳои Педагогика) ва 13.00.02 - Назария ва методикаи таълиму тарбия (математика, сатҳҳои таҳсилоти умумӣ ва касбӣ (самти илмҳои Педагогика) барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илм бидуни мувофиқа бо Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон шӯроҳои диссертатсионии муштараки Д999.221.02 таъсис дода шудааст. Ҳол он ки аз рӯйи ҳамин ихтисосҳо дар назди Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон шӯроҳои диссертатсионии ватанӣ амал карда истодаанд. Таъсиси шӯроҳои диссертатсионии мазкур ба ҷаҳолияти 7 шӯроҳои диссертатсионии ҶТ – 6D.KOA-012, 6D.KOA-027, 6D.KOA-028, 6D.KOA-035, 6D.KOA-036, 6D.KOA-045, 6D.KOA-049 халал ворид намуд. Комиссия маҷбур гардид, ки тибқи талаботи Низомномаи намунавӣ оид ба шӯроҳои диссертатсионӣ ба ҳайати баъзе шӯроҳои диссертатсионии зикршуда тағйирот ворид намояд ё ҳатто ҷаҳолияти баъзе шӯроҳоро боздорад.

Мисоли дигар. Гарчанде дар назди ҳам Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва ҳам Академияи таҳсилоти Тоҷикистон шӯроҳои диссертсионӣ оид ба ихтисоси Педагогика амал карда истода бошанд ҳам, вале 20 феввали соли 2018 бо фармони №222/нк Вазорати илм ва таҳсилоти олии ФР боз як шӯрои диссертсионии муштаракӣ ин муассисаҳо барои дарёфти дараҷаҳои илмии доктори илм ва номзади илм аз рӯйи ихтисосҳои 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (самти илмҳои Педагогика) ва 13.00.02 – Назария ва методикаи таълим ва тарбия (забони модарӣ, сатҳи таҳсилоти умумӣ ва касбӣ; забони русӣ, сатҳи таҳсилоти умумӣ ва касбӣ (самти илмҳои Педагогика) таъсис дода шудааст. Агар ба ҳайати шӯрои диссертсионии мазкур ва мақолаҳои илмии ҷопнамудаи онҳо бо диққат назар афканем, мебинем, ки зиёда аз нисфи аъзои ин шӯро ба талаботи Низомномаи намунавии шӯрои диссертсионӣ ҷавобгӯ нест. Вале боз ҳам суҳан дар боби он меравад, ки он замон Комиссия маҷбур шуд, ки ба ҳайати 5 шӯрои диссертсионии ватанӣ тағйирот ворид кунад.

Имрӯз кор то ба ҷо расидааст, ки таъсиси ҳар як шӯрои нави диссертсионии ин кишварҳо (ФР ва ЦК) ба талабот нисбат ба ҳайати шахсии шӯроҳои диссертсионии ҚТ ҳалал эҷод намуда, Комиссияро маҷбур месозад, ки доир ба ҳайати онҳо доимо тадбирҳои иловагӣ андешад. Бисёр ҷойи таассуф аст, ки роҳбарони макотиби олии кишвар, Академияи илмҳои ҚТ (Комиссияи аттестатсионии ФР дар ҚТ) қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро (аз 26 ноябри соли 2016, №505) нодида мегиранд. Мурочиату таъкидҳои чандинқаратаи роҳбарияти Комиссия ба Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ягон натиҷаи дилхоҳ надод. Академия Комиссияро ҳамеша бовар мекунонад, ки ин шӯроҳо, ҳатман замоне барҳам меҳӯранд ва Комиссия бояд дар ҳоли ҳозир бо кори худ машғул бошад ва Академия бо кори худ.

Вале тибқи Низомномаи Муассисаи давлатии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба имзо расидааст, танҳо Комиссия дар кишвар мақоми ҷумҳуриявии ваколатдор оид ба аттестатсияи кормандони илмӣ ва илмӣ-омӯзгорӣ тахассуси оӣ, додани дараҷаву унвонҳои илмӣ ва тасдиқунандаи баробарарзишии ҳуҷҷатҳои дар хориҷи кишвар гирифташуда эътироф гардидааст. Пас, оё метавонад дар як кишвар ду ниҳод машғули як ҷаъолият бошанд? Магар дар таъсис додани шӯроҳои диссертсионӣ дар ҳуди Федератсияи Россия ё Ҷумҳурии Қирғизистон ба ҳамин гуна бесару сомонӣ роҳ медиҳанд? Оё ягон давлати дигарро номбар кардан мумкин аст, ки дар он ҷо ба таъсис додани шӯроҳои диссертсионӣ ниҳодҳои марбути давлатҳои хориҷӣ машғул бошанд?

Комиссия чонибдори он аст, ки шӯроҳои диссертационии ватанӣ бо истифодаи мутахассисони давлатҳои дигар танҳо аз рӯйи ихтисосҳои нодире, ки мутахассисони худӣ намерасанд, таъсис дода шаванд. Ҳамчунин, дар ҳама ҳолат, мисли дигар кишварҳои пасошӯравӣ дар таъсиси шӯроҳои диссертационии дохиливу байнидавлатӣ бояд Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва илмӣ-таҳқиқотӣ бо Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳатман дар тамос ва тавофуқ бошанд.

Албатта, мавҷудияти шӯроҳои алтернативӣ бисёр зарур аст, вале шӯроҳои диссертационии таъсисёфта иқтидорҳои худро дуруст ва пурра истифода карда наметавонанд. Дар ҳоли ҳозир дар ҷумҳурӣ теъдоди доктарабони Ҳимоякунандаи диссертатсия ба қадри кофӣ нест. Бинобар ин моро зарур аст, ки аз баҳри шӯроҳои ихтисосхояшон такроршавандаи ФР ва ҶК дар ҶТ бароем ва низоми аттестационии миллиро мустақкам намоем.

Бояд иқрор шуд, ки идома ёфтани ин гуна ҳолат чандон ба манфиати рушди илми кишвар набуда, агар аз як тараф, дар самти аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмӣ-омӯзгории таҳассуси олии мушкilot эҷод намуда, танзиму идораи раванди аттестатсияро душвор гардонад, аз чониби дигар, яқинан ба коста шудани сифати кадрҳои илмӣ ва диссертатсияҳои Ҳимояшаванда оварда мерасонад. Агар солҳои 2017-2018 дар 7 шӯроҳои диссертационии самти илмҳои иқтисодии Комиссия ҳамагӣ 47 нафар Ҳимоя карда бошад, пас дар 2 шӯроҳои диссертационии комиссияҳои ФР ва ҶК 176 нафар Ҳимоя кардааст, ки ин ҳолат таҳлил ва муносибати ҷиддиро тақозо дорад. Ҳолатҳое ба мушоҳида расида истодаанд, ки баъзе диссертатсияҳои аз ШД Комиссия баргашта дар шӯроҳои диссертационии ҶК ё ФР Ҳимоя мешаванд. Бояд ҳарчи зудтар пеши роҳи ин нобасомониҳоро гирифт. Масалан, дар Ҷумҳурии Беларус ягон диссертатсия бе мувофиқаи Комиссияи олии аттестационӣ барои Ҳимоя ба берун аз ҳудуди ҷумҳурӣ фиристода намешавад.

Имрӯз зарурати таҷдиди назар ё бекор намудани моддаи 7 Созишномаи байни Ҳукумати Федератсияи Россия ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба ҳамкорӣ дар соҳаи аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмӣ-педагогии таҳассуси олии» аз 12 феввали соли 1997 дар хусуси мақоми ваколатдори Тоҷикистон дар ин соҳа баромад намудани Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба миён омадааст. Бояд ҳамаи муассисаҳои илмӣ ва таҳсилоти олии касбии мамлакат бо як нуктаи бисёр муҳим мувофиқ бошанд, ки дар кишвар мақоми ягонаи ваколатдор дар самти аттестатсияи кормандони илмӣ ва илмӣ-омӯзгории таҳассуси олии танҳо Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Бо дарназардошти мушкилоти баамаломада такроран аз Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон эҳтиромона хоҳиш карда мешавад, ки ҷиҳати ҳалли масъалаҳои зикршуда, тафриқаи ваколатҳои мақомоти марбута ҷиҳати аттестатсияи кормандони илмӣ ва илмӣ-омӯзгории тахассуси олий ба вазорату академияҳо ва муассисаҳои дахлдор дастур фармояд, то ки онҳо ба фаъолияти муназзами Комиссия ҳалал ворид нанамоянд.

Чанд пешниҳод. Комиссия пешниҳодҳои зеринро ба миён мегузорад:

- баланд бардоштани маоши вазифавии кормандони Комиссия, ки омили ҳалқунандаи болоравии сатҳи тахассусии онҳо ба шумор меравад;

- бозбинии сохтори Комиссия бо мақсади таъмини фаъолияти муназзами он;

- дар ягон шакл амалан аз ҷиҳати молиявӣ ҳавасманд гардондани аъзои ШД ва ШЭ, то ки онҳо ба амалҳои коррупсионӣ даст назананд;

- барои таҷрибаомӯзӣ ба давлатҳои хориҷӣ ба сафари хизматӣ фиристодани кормандони Комиссия;

- бо таҷҳизоти техникийи замонавии зарурӣ таъмин намудани Комиссия;

- ба яке аз лоиҳаҳои сармоягузориҳои хориҷӣ шомил намудани Комиссия;

- дар доираи имконоти мавҷуда ба бинои дигар иваз намудани бинои Комиссия, зеро он ба мазмун, мақом ва талаботи он ҷавобгӯ нест.

Бо истифода аз фурсати муносиб сипос ва қаноатмандии хешро аз дастгирии ҳамешагии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз соҳаи илму маориф баён дошта, омодагии хешро баҳри татбиқи ҳамаҷонибаи ин сиёсат ибраз медорем.